

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การล่วงเกินทางเพศถือเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าการถูกล่วงเกินทางเพศหรือการถูกข่มขืนเป็นอาชญากรรมทางเพศที่ร้ายแรง และนับวันจะมีรูปแบบ ปริมาณ และความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ มุลนิธิเพื่อนหญิง (2545) ได้รวบรวมสถิติข้อมูลภัยทางเพศจาก หนังสือพิมพ์รายวัน 5 ฉบับ ได้แก่ มติชน ข่าวสด ไทยรัฐ เดลินิวส์ และกรุงเทพธุรกิจ พบว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2541 – 2545 มีข่าวการล่วงเกินทางเพศเกิดขึ้น 743 กรณี ได้แก่ ข่มขืน 558 กรณี ข่มขืนและฆ่า 114 กรณี รุมโทรม 59 กรณี และรุมโทรมและฆ่า 12 กรณี จากสถิติของเด็กที่ถูก ล่วงเกินทางเพศที่มารักษาในโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค.2546 – 31 ธ.ค.2548 พบว่า ปี 2546 , 2547 และ 2548 มีจำนวน 23 , 50 และ 50 รายตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 123 ราย เป็นเพศหญิง 121 ราย และเพศชาย 2 ราย อายุของเด็กส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 80.49 (99 ราย) และรูปแบบการล่วงเกินทางเพศที่พบมากที่สุดคือ ถูกร่วมเพศทางช่องคลอด รองลงมาคือจับอวัยวะเพศ และถูกกอดจูบ ลูบคลำ อวัยวะภายนอก และผู้กระทำส่วนมากจะเป็น เพื่อนหรือคนรู้จักกับเด็ก (อภิญา เล่าห์ภากรณ์, 2549)

ในความเป็นจริงจำนวนคดีการถูกล่วงเกินทางเพศมีมากกว่านี้แต่ไม่ตกเป็นข่าว เนื่องจาก สภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยถือเป็นเรื่องน่าอับอายไม่ควรเปิดเผย และประกอบกับผู้ที่ถูกล่วงเกินทางเพศไม่กล้าแจ้งความดำเนินคดีเพราะกลัวได้รับความเสียหายมากขึ้น อีกทั้งอายุของผู้ถูกล่วงเกินทางเพศมักจะเป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ ดังการศึกษาของ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2544) พบว่าผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการถูกข่มขืนโดยส่วนใหญ่มักเป็นสาวแรกขุ่น อายุระหว่าง 11-15 ปี รองลงมาเป็นเด็กสาววัยรุ่นอายุระหว่าง 16- 20 ปี ซึ่งจัดเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

จากสถิติดังกล่าวนี้เห็นได้ว่า ไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบันการล่วงเกินทางเพศนั้นยังเกิดขึ้นได้บ่อยในสังคมไทย การล่วงเกินทางเพศไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตามเป็นประสบการณ์ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อวัยรุ่นที่ถูกกระทำเป็นอย่างมาก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม รวมถึงมีผลกระทบต่อการศึกษาของวัยรุ่นด้วย (Marilyn & Lillian, 2001) ซึ่งการศึกษาของ Rose (1986), Heise et al.(1995), Cook et al. (2005) และ Tavera (2006) กล่าวถึงผลกระทบด้านร่างกายจากการถูกล่วงเกินทางเพศว่าการล่วงเกินทางเพศทำให้เกิดบาดแผลที่อวัยวะสืบพันธุ์ การติดเชื้อในระบบสืบพันธุ์ ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ หรือตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม นอกจากนั้นวัยรุ่น

อาจมีการตอบสนองของระบบประสาทอัตโนมัติที่ผิดปกติไป เช่น คลื่นไส้ อาเจียน การขับถ่ายผิดปกติ และหน้ามืดเป็นลมได้ นอกจากผลกระทบทางร่างกายแล้ว ทางด้านจิตใจนั้นวัยรุ่นจะเกิดความรู้สึกเศร้า เสียใจ หวาดกลัวและวิตกกังวล กลัวการอยู่ในโลกที่มีอันตราย รู้สึกอ่อนแอ เกิดความไม่ไว้วางใจ หวาดผวา ผันรำย เกิดความรู้สึกมีมลทิน คิดว่าตนเองเป็นสิ่งของหรือร่างกายที่ชำรุดแล้ว ดูถูกตนเอง รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หมกมุ่นอยู่กับความรู้สึกเจ็บปวดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หวนระลึกถึงภาพเหตุการณ์ในอดีต ไม่มีความคาดหวังที่จะวางแผนการดำเนินชีวิตในอนาคต สิ้นหวังในทุก ๆ เรื่อง จนกระทั่งมีความต้องการและพยายามฆ่าตัวตายในที่สุด (Browne & Finkelhor, 1986; Heise et al., 1995; Resick, 1993 อ้างถึงใน Marilyn & Lillian, 2001; Maryhelen, 2005; Chen et al., 2004; Kevin et al., 2001; Shanta et al. 2005) ส่วนในประเทศไทยจากการศึกษาของ มณฑณี บุรณเขตต์ (2532) ได้ศึกษาลักษณะภูมิหลังและสภาวะทางจิตใจของหญิงที่ถูกข่มขืนพบว่า ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนส่วนใหญ่มีวุฒิภาวะด้านการแสดงออกไม่เป็นไปตามวัย กลไกทางจิตที่พบบ่อยได้แก่ การเก็บกด การถดถอย การปฏิเสธ และการกล่าวโทษตนเอง นอกจากนั้นยังรู้สึกเป็นปมด้อยในชีวิต และฝังใจกับเหตุการณ์ที่ถูกข่มขืน รวมทั้งมีภาพพจน์ต่อเพศชายในทางลบ รู้สึกไม่สบายใจถ้าต้องติดต่อกับเพศตรงข้าม สอดคล้องกับ สุวพัทตร์ เวศมิวบูลย์ (2539) ทำการศึกษาสภาวะทางจิตสังคมของเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ พบว่า เด็กมีปัญหาด้านอารมณ์เป็นลักษณะเด่น คือ มีความวิตกกังวล อารมณ์เศร้า มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มีความคิดฆ่าตัวตายหรือต้องการฆ่าตัวตาย ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้สูญเสียเยาวชนของชาติซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมไปด้วย

การถูกล่วงเกินทางเพศไม่เพียงแต่ทำให้เกิดผลกระทบทางร่างกายและทางจิตใจแก่วัยรุ่นเท่านั้น วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศบางรายจะมีความผิดปกติด้านพฤติกรรม ดังการศึกษาของ Laws & Golding (1996) พบว่าปัญหาทางพฤติกรรมของผู้ที่ถูกล่วงเกินทางเพศคือ ปัญหาพฤติกรรมการพึ่งพาผู้อื่น การรับประทานผิดปกติ (Eating disorder) และทำให้เกิดปัญหาติดสารเสพติดและแอลกอฮอล์มากขึ้น (Steketee & Foa, 1987 cited in McBride & Austin, 1996; Holly & Carol, 1992) และจากการศึกษาของ Kilpatrick et al. (1997) ทำการศึกษาระยะยาวเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการทารุณทางเพศกับการใช้สารเสพติดพบว่าการถูกล่วงเกินทางเพศจะทำให้ผู้เคราะห์ร้ายมีพฤติกรรมที่พึ่งสารเสพติดและติดสุรามากขึ้น นอกจากนั้นยังมีปัญหาการนอน ปัญหาการเรียน และมีพฤติกรรมทางเพศผิดปกติได้ (Steketee & Foa, 1987 cited in McBride & Austin, 1996; Holly & Carol, 1992 ; Resick, 1993) เช่นเดียวกับการศึกษาของ สุวพัทตร์ เวศมิวบูลย์ (2539) พบว่าเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศยังแสดงปัญหาด้านพฤติกรรมเกเรต่อต้านสังคม ขาดสมาธิ พฤติกรรมถดถอย พัฒนาการทางเพศผิดปกติ และปัญหาการเรียน

ส่วนผลกระทบทางสังคม ภายหลังจากเหตุการณ์วิกฤตผ่านพ้นไปแล้ว วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศยังต้องตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิมที่มีแต่คนรับรู้ พร้อมทั้งถูกรังเกียจเพียงคนเดียวจากเพื่อน เพื่อนบ้าน และจากคนรู้จัก อันเนื่องมาจากทัศนคติและค่านิยมของสังคม สังคมยังมีอคติต่อเด็กกลุ่มนี้ ทำให้ยังมีปัญหาการยอมรับ เด็กจะถูกตีตราว่าเป็นคนไม่ดี ไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ถูกตำหนิ ลักษณะเช่นนี้จะกลายเป็นตราบาททางสังคม (Social stigma) (Shanta et al., 2005) ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการถูกล่วงเกินทางเพศที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ส่งผลให้วัยรุ่นมีปัญหาต่อเนื่องในการดำรงชีวิตในสังคมในอนาคตอีกด้วย ดังเช่นการศึกษาของ Herman & Schatzow (1984) ศึกษาการทำกลุ่มจิตบำบัดให้สตรีที่มีประวัติถูกล่วงเกินทางเพศจำนวน 30 คน ติดตามการรักษาหลังเลิกกลุ่มจิตบำบัดนาน 6 เดือน พบว่า สตรีส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มขึ้น 80% แต่สัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น การทำงานและความสัมพันธ์ทางเพศไม่ดีขึ้น ส่วนการศึกษาของ Rew et al. (1991) พบว่าผู้ที่มีประวัติถูกล่วงเกินทางเพศในวัยเด็กและได้รับการช่วยเหลือแล้ว เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นจะใช้วิธีการเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสม เช่น มีพฤติกรรมต่อต้านสังคม ก้าวร้าว ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ หรือใช้วิธีเก็บกดต่อปัญหานั้น ๆ มีภาวะซึมเศร้าเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ไม่มีประสิทธิภาพในตนเอง ไม่มีความสุขในชีวิต

จะเห็นได้ว่า การถูกล่วงเกินทางเพศส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ต่อวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศ ทำให้การดำรงชีวิตจากที่เคยดำเนินมาอย่างเป็นปกติสุข ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จึงเป็นหน้าที่สำคัญของพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ที่ต้องให้ความสนใจต่อบทบาทหน้าที่ ในการให้ความช่วยเหลือวัยรุ่นเหล่านี้ ซึ่งจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าพยาบาลจิตเวชทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้สนใจ และให้การดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศ โดยมีหลักการช่วยเหลือที่สำคัญ คือ หลักการพยาบาลบุคคลในภาวะวิกฤต (Crisis intervention) ซึ่งถือว่าเป็นกลวิธีการป้องกันการเกิดปัญหาทางจิตที่อาจตามมา และกระตุ้นส่งเสริมให้บุคคลสามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว (ลัดดา แสนสีหา, 2543) รวมถึงการให้การบำบัด (Intervention) ต่าง ๆ อาจเป็นจิตบำบัดกลุ่มและ/หรือรายบุคคล กลุ่มการแก้ไข้ปัญหา การปรับความคิดและพฤติกรรม การให้คำปรึกษารายกลุ่มและรายบุคคล หรือกิจกรรมบำบัด (Maryhelen, 2005; Kevin et al., 2001) ซึ่งแน่นอนที่สุดว่าผลจากการให้การบำบัดเหล่านั้นสามารถช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจของวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศให้มีความรู้สึกที่มั่นคง มีจิตใจที่เข้มแข็ง ลดปัญหาการเกิดอาการทางจิตได้ เช่น ภาวะซึมเศร้า การคิดฆ่าตัวตาย ลดความรู้สึกผิด ความวิตกกังวล ความสิ้นหวังในชีวิต รวมถึงลดพฤติกรรมแยกตัวลงได้ และเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่ท้อแท้และมีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป (ไพรัตน์ พุกษชาติคุณากร, 2533; Maryhelen, 2005; Kevin et al., 2001)

ที่กล่าวมาเป็นกิจกรรมที่ทางบุคลากรทางสุขภาพจัดให้ตามหลักการช่วยเหลือ เพื่อหวังที่จะช่วยให้วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้นฟื้นฟูสภาพได้ แต่ถ้ามองย้อนกลับไปยังมุมมองของตัววัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศเอง ว่านอกจากการได้รับการบำบัดช่วยเหลือจากบุคลากรทางสุขภาพจิตแล้ว เขาคิดอย่างไร มีวิธีการอย่างไร หรืออะไรเป็นสิ่งที่ทำให้เขามีพลังใจ มีแรงฮึดสู้กับปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นแล้วสามารถฟื้นฟูสภาพทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามปกติ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเรื่องหนึ่ง ดังเช่นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพของหญิงที่ถูกล่วงเกินทางเพศในต่างประเทศ ได้แก่ การศึกษาของ Burgess & Holmstrom (1979) พบว่า หญิงที่ถูกข่มขืนสามารถฟื้นฟูสภาพได้ภายในระยะเวลา 4- 6 ปี ซึ่งผู้ที่ฟื้นฟูสภาพได้เร็วนั้นมีวิธีการปรับตัวที่ดี โดยการคิดในแง่ดีกับตนเอง ระบายความรู้สึกต่างๆ ออกมา และหาวิธีทางที่จะทำให้ตนเองมีความรู้สึกดีขึ้น และ Marilyn & Lillian (2001) ศึกษาพบว่าหญิงที่ถูกข่มขืนเมื่อกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนแล้วสามารถปรับตัว และเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ดี มีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปซึ่งหญิงกลุ่มนั้นเขาใช้วิธีการพูดคุยระบายความรู้สึกกับคนที่ตนเองไว้วางใจ การคิดในแง่ดีเกี่ยวกับการล่วงเกินทางเพศ และการให้ความสำคัญกับตนเองมากขึ้น ทำให้ตนเองมีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป

นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่าในต่างประเทศจะมี website สำหรับหญิงที่ถูกข่มขืนหรือถูกล่วงเกินทางเพศ เพื่อใช้ในการถ่ายทอดประสบการณ์ หรือบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เทคนิคในการฟื้นฟูสภาพของตนเอง และเป็นการให้กำลังใจกันและกันผ่านทาง Internet ซึ่งจะยกตัวอย่างดังนี้ ผู้หญิงรายที่ 1 เชื่อว่าพระเจ้าจะช่วยให้เธอพ้นจากความทุกข์ทรมานภายในจิตใจได้ ซึ่งเธอกล่าวว่า "ความเจ็บปวดในจิตใจ ความโกรธ ความกลัวต่างๆ ถูกยกออกจากใจของฉันได้เมื่อฉันสวดมนต์ต่อพระเจ้า" "เมื่อพระเจ้าจุดฉันขึ้นมาจากความทุกข์นั้น ท่านก็รู้ว่าฉันจะสามารถมีจิตใจที่เข้มแข็งต่อไปได้" (Shaw, 2007) ผู้หญิงรายที่ 2 มีหัวใจที่สงบได้หลังจากผ่านพ้นเหตุการณ์การถูกล่วงเกินทางเพศ เธอกล่าวว่า เธอได้รับการช่วยเหลือจากจิตแพทย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับการบำบัดโดยวิธี EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing) จากนั้นเธอได้รับการยอมรับจากคนในครอบครัว เธอสามารถระบายความทุกข์ในใจของเธอให้กับแม่ของเธอฟัง และเธอได้รับกำลังใจจากเพื่อนที่ทำงานทำให้เธอสามารถทำงานได้ตามปกติและมีความสุข (Aimee, 2006) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านอกจากการบำบัดหรือการพยาบาลที่ให้แก่ผู้ที่ถูกล่วงเกินทางเพศเพื่อให้มีสภาพที่ฟื้นฟูนั้น ประสบการณ์ ซึ่งเป็นชีวิตจริงของผู้ที่ถูกล่วงเกินทางเพศจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวในการฟื้นฟูสภาพได้ดีและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ตามหลักการพยาบาลบุคคลในภาวะวิกฤต (Crisis intervention) ที่เน้นการส่งเสริมให้บุคคลสามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว (ลัดดา แสนสีหา, 2543) พยาบาลจิตเวชเป็นหนึ่งในทีมบุคลากรทางสุขภาพจิต ที่มีส่วนร่วมในการให้การพยาบาลและส่งเสริมให้วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกิน

ทางเพศมีการฟื้นฟูสภาพโดยเร็วเช่นกัน แต่ในการพยาบาลเพื่อการฟื้นฟูสภาพที่มีประสิทธิภาพนั้น พยาบาลจิตเวชจึงควรเริ่มจากการเข้าใจประสบการณ์ของวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศ รวมถึงรับรู้ และเข้าถึงความคิด ความรู้สึกของเขาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในระยะภายหลังเหตุการณ์ทันที (Acute Phase) จนถึงระยะปรับตัวภายหลังเหตุการณ์ (Reorganization Process) ว่าเขามีความคิด ความรู้สึก หรือมีประสบการณ์อย่างไรเกิดขึ้นบ้างที่จะทำให้ตนเองพ้นจากภาวะวิกฤตสู่การฟื้นฟูสภาพได้ (Holly & Carol, 1992) ซึ่งจากแนวคิดของการฟื้นฟูสภาพด้านสุขภาพจิต (Mental Health Recovery) กล่าวว่าบุคคลที่มีปัญหาด้านจิตใจ หรือเผชิญอยู่กับภาวะวิกฤตในชีวิตนั้น มีการฟื้นฟูสภาพได้โดยมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความรู้สึกต่อตนเอง มีเป้าหมายในชีวิต มีทักษะ การแก้ปัญหา และทักษะในการดำรงชีวิต การให้ความหมายชีวิตของตนเองใหม่ และการฟื้นฟูสภาพเป็นกระบวนการค้นพบตนเองใหม่ (Self-discovery) เริ่มต้นชีวิตใหม่ (Self-renewal) (Spaniol & Zipple, 1994) นอกจากนั้นการที่บุคคลสามารถฟื้นฟูสภาพได้นั้นมีความเกี่ยวข้องกับ การเสริมสร้างพลังอำนาจของบุคคล (Empowerment) การจัดการกับอาการที่เกิดขึ้น (Symptom management) หรือการฟื้นฟูสภาพคือการได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น (Supportive Others) เช่น ได้รับกำลังใจจากครอบครัว จากบุคคลในสังคม จากบุคลากรทางสุขภาพ เป็นต้น (Davidson et al., 2007) สิ่งเหล่านี้เป็นประสบการณ์ของบุคคลที่สามารถฟื้นฟูสภาพได้ ซึ่งถ้าหากวัยรุ่นที่ถูก ล่วงเกินทางเพศมีประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพเช่นนี้ และสามารถเปิดเผยให้กับพยาบาลจิตเวชได้ รับทราบ จะทำให้พยาบาลจิตเวชมีความเข้าใจ และรับรู้ถึงประสบการณ์เหล่านี้จากคำบอกเล่า ของผู้ที่มีประสบการณ์ฟื้นฟูสภาพโดยตรง ก็จะนำไปสู่การบำบัดทางการพยาบาลเพื่อการฟื้นฟูสภาพ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพยาบาลวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศต่อไป

การฟื้นฟูสภาพหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศส่วนมากเป็นการศึกษาเฉพาะในต่างประเทศ และมักจะทำการศึกษาในสตรีวัยผู้ใหญ่ มีส่วนน้อยที่ทำการศึกษาการฟื้นฟูสภาพในวัยรุ่น แต่ อย่างไรก็ตามการศึกษาประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพในบุคคลดังกล่าวมีความแตกต่างกันทั้งในด้าน พัฒนาการทางกาย อารมณ์ จิตใจ ความคิด ความรู้สึก รวมถึงการเผชิญปัญหาหรือการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้สตรีวัยผู้ใหญ่หรือวัยรุ่นในต่างประเทศยังมีความแตกต่างกับบริบทของ ประเทศไทยในด้านความคิด ความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต หรือค่านิยมต่าง ๆ ของ บุคคล วัยรุ่นในสังคมตะวันตก มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระทางความคิด และจะช่วยเหลือ ตนเอง มากกว่าวัยรุ่นในสังคมตะวันออก (สุวรรณี พุทธิศรี, 2541) ดังนั้นวัยรุ่นในต่างประเทศจึงมี ความคิด ความรู้สึกที่ต่างจากวัยรุ่นในประเทศไทย ถึงแม้ว่าวัยรุ่นจะประสบกับเหตุการณ์ที่เหมือน หรือคล้ายกัน แต่เมื่อต่างเวลา ต่างสถานที่ ต่างวัฒนธรรม ทำให้ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ต่อ เหตุการณ์เดียวกันนั้นมีความแตกต่างกันตามไปด้วย สำหรับประเทศไทยมีการศึกษาเกี่ยวกับ วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศที่ผ่านมาจะศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังและสภาวะจิตใจของเด็กหญิงที่ถูก

ซ่มซิ่น (มณฑานี บุรณเขตต์, 2532) สภาวะทางจิตสังคมของเด็กหญิงที่ถูกทารุณทางเพศ (สุพัทธ์ เวศมวิบูลย์, 2539) ผลกระทบต่อครอบครัวและกลไกการปรับตัวของเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศ (วัชรีย์ อ้นนาค และ อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2543) รวมถึงการบำบัดต่าง ๆ ที่ช่วยลดปัญหาทางจิตที่เกิดขึ้นในระยะแรกให้แก่วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศ ซึ่งจะทำให้วัยรุ่นลดภาวะซึมเศร้าลง มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น แต่องค์ความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศว่าวัยรุ่นสามารถฟื้นฟูสภาพได้อย่างไรนั้นยังเป็นประสบการณ์ที่เรายังไม่สามารถเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง เพราะว่าประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพหลังจากการถูกล่วงเกินทางเพศนั้นเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล มีความลึกซึ้งและละเอียดอ่อน และการที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพนั้นควรทำความเข้าใจจากมุมมองของผู้ที่มีประสบการณ์ถูกล่วงเกินทางเพศโดยตรงซึ่งน่าจะเชื่อถือได้ที่สุด (Marilyn & Lillian, 2001) ประกอบกับในบริบทของวัฒนธรรมไทยถือเป็นเรื่องน่าอับอายไม่กล้าเปิดเผย แต่ในความเป็นจริงแล้วการเปิดเผยเรื่องราวหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศ การบอกเล่าประสบการณ์ในการฟื้นฟูสภาพนั้นเป็นสิ่งที่ประโยชน์อย่างยิ่งต่อพยาบาลจิตเวชและบุคลากรทางสุขภาพจิตที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้ที่ตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ซึ่งผู้ที่เปิดเผยเรื่องราวเป็นเสมือนแสงแห่งเทียนที่จะส่องนำทางให้กับวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศในการเสริมศักยภาพของตนเองให้กลับคืนสู่ความเข้มแข็ง มีการฟื้นฟูสภาพสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ (พัชรีย์ จุลศิริ และ สุเพ็ญศรี พึ่งโคกสูง, 2549)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพของวัยรุ่นหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศ ซึ่งผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการวิจัยนี้คือ วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศที่มาติดตามการรักษาที่หน่วยตรวจพิเศษเด็ก โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช โดยใช้รูปแบบการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งการที่บุคลากรทางสุขภาพเปิดโอกาสให้ตนเองได้รับทราบ และเปิดโอกาสให้วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศได้แสดงมุมมองความคิด ความรู้สึก ในการกระทำต่าง ๆ ตามประสบการณ์จริงเพื่อการฟื้นฟูสภาพของวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศนั้น ผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษาวัยรุ่นครั้งนี้จะทำให้บุคลากรทางสุขภาพจิตเกิดความเข้าใจประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพได้อย่างลึกซึ้ง และได้เรียนรู้ถึงวิธีการที่วัยรุ่นใช้ในการฟื้นฟูสภาพ ตลอดจนปัจจัยที่สนับสนุนและขัดขวางการฟื้นฟูสภาพหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศ และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นองค์ความรู้และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อช่วยเหลือวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศให้มีการฟื้นฟูสภาพได้โดยเร็ว เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงช่วยป้องกันการเกิดปัญหาทางสุขภาพจิต และให้วัยรุ่นกลุ่มนี้สามารถดำรงชีวิตในครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพของวัยรุ่นหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศ

คำถามการวิจัย

วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศมีประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพภายหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพของวัยรุ่นหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศ ใช้รูปแบบการศึกษาตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาของ Husserl (Husserl Phenomenology) ซึ่งเป็นการศึกษาบนพื้นฐานว่า ประสบการณ์ เป็นความหมายที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล อาศัยการหยั่งรู้ความหมายจากข้อมูล โดยแยกความคิด หรือ ประสบการณ์ของผู้วิจัยจนกว่าจะเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (Koch, 1995) จากการที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงเหตุการณ์เรื่องราวสิ่งที่ได้ประสบมาซึ่งครอบคลุมถึงการตีความ และการให้ความหมายของเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพที่เกิดขึ้นตามความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศ เก็บข้อมูลจากวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีแนวทางการสัมภาษณ์ และบันทึกแถบบันทึกเสียง คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติดังนี้ (1) วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ ระหว่าง 11 – 20 ปี มีประวัติถูกล่วงเกินทางเพศในลักษณะของการถูกข่มขืน หรือมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ยินยอม ที่มาติดตามรับการรักษาอย่างต่อเนื่องที่หน่วยตรวจพิเศษเด็ก กองกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช และปัจจุบันยังดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนตามปกติ สามารถสื่อสารได้ตอบ แสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเองได้ พูดและเข้าใจภาษาไทยได้ดี (2) เป็นผู้ที่ผ่านเหตุการณ์การถูกล่วงเกินทางเพศมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือนขึ้นไป (3) เป็นผู้ที่มิประสบการณการฟื้นฟูสภาพหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศ คือ ปัจจุบันไม่ได้เข้าพักรับการรักษาตัวในโรงพยาบาลด้วยสาเหตุทางจิตเวช ได้รับการวินิจฉัยหรือประเมินสภาพจิตใจจากจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นว่าไม่เป็นผู้ป่วยทางจิต (4) มีความยินดีที่จะเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลและได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองหรือผู้แทนตามกฎหมายตามแบบขอความร่วมมือและคุ้มครองสิทธิการเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

คำจำกัดความในการวิจัย

ประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศ หมายถึง สิ่งที่ไม่บุคคลซึ่งถูกล่วงเกินทางเพศถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดเพื่ออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ในลักษณะของการให้ความหมาย ของเหตุการณ์เรื่องราวที่ประสบ รวมถึงประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก การกระทำในการบรรเทาอาการหรือความรู้สึกต่าง ๆ ที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจ จนมีความรู้สึกดีขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในปัจจุบันได้ตามปกติ (Burt & Kate, 1987; Harvey, 1996)

วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศ หมายถึง วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ ระหว่าง 11 – 20 ปี มีประวัติถูกล่วงเกินทางเพศในลักษณะของการถูข่มขืน ที่มาติดตามรับการรักษาที่หน่วยตรวจพิเศษเด็ก กองกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในประสบการณ์การฟื้นฟูสภาพของวัยรุ่นหลังจากถูกล่วงเกินทางเพศ ใช้เป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาล จัดรูปแบบการดูแลให้เหมาะสม โดยการเสริมสร้างศักยภาพให้วัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศเกิดการฟื้นฟูสภาพโดยเร็ว และเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะให้วัยรุ่นกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติสุข

2. ด้านการวิจัย เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัยรุ่นที่ถูกล่วงเกินทางเพศ เพื่อให้มีการฟื้นฟูสภาพในรูปแบบอื่นต่อไป